

CHARAKTER ČLOVĚKA SE ODHALUJE PŘI ŘEČI. (MENANDROS)

Lenka Kubešová

Resumé: *Mluvený projev, samotné formulování myšlenek a diskutování i na libovolné téma činí žákům základních i středních škol mnohdy značné obtíže. Příspěvek přináší několik praktických námětů, které mohou učitelé mateřského jazyka využít při osvojování, procvičování a zdokonalování řečnických dovedností.*

Klíčová slova: *komunikace, vyučování*

Abstract: *Speaking, formulation of ideas and discussion on any topic often mean problems for students of Primary and Secondary schools. This text brings several practical suggestions for teachers of a native language how to focus on acquiring, practising and improving rhetoric skills.*

Key words: *communication, classes*

Úvod

Při cestování prostředky městské hromadné dopravy, nakupování v obchodních centrech či návštěvě kina můžeme zaslechnout útržky komunikace dnešní mladé generace. Mnohdy se pozastavíme nad faktem, že velkému množství slov již nejsme schopni porozumět, přestože mezi námi a komunikujícími není propastný věkový rozdíl. Problém však nastává ve chvíli, kdy má mládež vyjádřit své myšlenky či řešit problémy ve spisovném jazyce. Zkušenosti z výuky bohužel ukazují, že žáci mají malou slovní zásobu, ať už se jedná o její znalost aktivní či pasivní, mnohdy mají problémy s pouhým formulováním myšlenek. Nabízí se otázka, zda tato situace vyplývá z upadajícího zájmu o čtenářství, nedostatku času, kdy se rodiče věnují svým potomkům, a zda jde ruku v ruce s obtížemi při porozumění a interpretaci textu. Tento problém se však netýká jen žáků a studentů, pracuji též jako lektorka cizích jazyků ve veřejnostních a firemních kurzech pro dospělé, kde se často setkávám se zábrany a ostychem při komunikaci, které pramení ze záměru formulovat smysluplnou honosně znějící větu, aniž by mluvčí dokázal ve své aktivně používané slovní zásobě rychle najít vhodné výrazy. Příspěvek proto přináší několik praktických námětů, pomocí kterých lze zpestřit hodiny mateřského jazyka a rozvíjet komunikační schopnosti žáků.

Stat'

Žádost o pracovní pozici

Tato aktivita slouží k nácviku rozhovoru, s kterým se všichni žáci, ti šťastnější pouze jednou, setkají při žádosti o pracovní pozici. Žáci dostanou pracovní list (viz příloha 1), na které jsou nespisovným jazykem napsané typické fráze, které se běžně používají při pohovoru. Žáci se rozdělí do dvojic, pracovní list rozstříhají na jednotlivé věty a sestaví je v takovém pořadí, aby byli později schopni podle jimi sestaveného rozhovoru sehrát scénku. Do čtverečků vepíší pořadí věty dle jejich scénáře. Lístečky si následně nalepí na arch papíru a vedle každé věty napíší její spisovnou podobu. Pod každou z otázek napíší odpověď, pod každou oznamovací větu reakci na ni. Takovýmto způsobem sestaví celý rozhovor, který se ponese v duchu žádosti o pracovní pozici. Po ukončení samostatné práce předvedou žáci své scénky spolužákům.

Popis pachatele

Aktivita slouží k verbálnímu procvičení vnější charakteristiky. Klade však důraz na postřeh a zachycení nejpodstatnějších rysů. Vyučující na deset vteřin žákům ukáže (či prostřednictvím dataprojektoru promítne) obrázek neznámé ženy (viz příloha 2), kterou zachytily průmyslové

kamery bezprostředně po vykradení banky. Žáci mají za úkol si obrázek prohlédnout, uchovat v paměti nejnápadnější znaky a následně postavu popsat tak, aby byl popis přínosný pro policejní pátrání.

Moderátor diskuze „Proč je náš život lepší?“

Aktivita následuje po přečtení článku Masajové od Zikmuda a Hanzelky, který se nachází v Čítance 8 vydavatelství Fraus. Úryvek popisuje typický život v masajském kmeni, oblékání, styl života i jejich hodnoty a kulturu. Po přečtení textu se žáci pomocí losování rozdělí na dvě skupiny, na skupinu Evropanů a skupinu Masajů. Losem je též určen moderátor diskuze. Žákům je zadán následující úkol: *Setkáte se se skupinou Evropanů / Masajů, kteří nechápou vaše zvyky, kulturu a názory. Vaším úkolem je obhájit vaši kulturu a vyzdvihnout její pozitiva, případně poukázat na věci, které mají v druhé kultuře negativní dopad na její život.* Žákům je dán určitý čas na přípravu bodů, které chtějí zmínit, moderátor se též připraví na svou roli. Vyučující je pouze pozorovatelem diskuze a zasahuje pouze v nejnútnejším případě. Po skončení činnosti žáci zhodnotí, jak se jim podařilo diskutovat, pokusí se formulovat, co jim diskuze přinesla, co nového se naučili. Aktivita si klade za úkol procvičit pravidla diskuze, kultivovaně formulovat vlastní názory, dokázat přijmout stanovisko jiných osob a oponovat v mezích slušnosti.

Jedna věta stokrát jinak

Při komunikaci je důležitý nejen verbální obsah sdělení, mnohdy hraje velkou roli též mimika, gestikulace a zabarvení hlasu. Součástí hodin mateřského jazyka by měla být též hlasová hygiena, kdy se žáci učí pracovat se svým hlasem. Oblíbenou aktivitou, která procvičuje práci s hlasovým repertoárem, intonací a emočním zabarvením, je práce s jedinou větou. Vyučující si může určit libovolnou větu, musí být však vhodně zvolená, aby bylo možné ji aplikovat na různé emoční situace. Vyučující napíše na tabuli danou větu (např. Určitě z toho testu dostaneš jedničku.), žáci si postupně losují lístečky (viz příloha 3), na kterých je napsáno určitě emoční zabarvení či okolnost. Žák má za úkol přečíst větu tak, aby ostatní spolužáci uhodli, v jakém rozpoložení se daná osoba právě nachází a jak větu pronesla.

Řeč němých

V životě mohou nastat situace, kdy budeme nuceni komunikovat s němými lidmi. Není obvyklé, že by česká populace běžně ovládala znakovou řeč, a proto je v takových situacích důležité umět porozumět jednoznačné gestikulaci. Žáci chodí po dvojicích k tabuli, jeden z páru si vytáhne lísteček s úkolem (viz příloha 4), který má pomocí posunků sdělit svému komunikačnímu partnerovi. Úkolem druhého žáka je pochopit, o co ho jeho partner žádá, a verbálně na tuto situaci zareagovat.

Závěr

Verbální komunikace, tedy řeč, je základní věc, kterou se člověk liší od zvířat. Nenechme naše žáky klesnout na nižší úroveň a pomozme jim ztratit zábrany při komunikaci, rozšířit slovní zásobu a efektivně a kultivovaně komunikovat. Tento příspěvek přinesl několik námětů, které si mohou vyučující libovolně modifikovat pro efektivní využití v hodinách mateřského jazyka.

Literatura

LEDERBUCHOVÁ, L., STEHLÍKOVÁ, M. Čítanka 8. Plzeň : Fraus, 2006, 104 s. ISBN: 80-7238-423-6.

Jméno, adresa pracoviště

Lenka Kubešová, T. G. Masaryka 441, 538 21 Slatiňany, meanik@seznam.cz

Příloha 1

ŽÁDOST O PRACOVNÍ POZICI

- Dobrej!
- Dobře, že jste dorazili!
- Kabát si hod'te na věšák.
- Tady si kecněte.
- Dáme kafe? Nebo spíš čaj?
- Mám Vám hodit do kafe cukr?
- Co po mně chcete?
- Kam až jste to ve škole dotáhl?
- Už jste někde makal?
- Tykáte si s angličtinou nebo němčinou?
- Máte svůj bourák?
- Tušíte, jak dlouho budete chtít denně tvrdnout v kanclu?
- Kolik myslíte, že Vám tenhle flek hodí?
- Tuhle informaci si strčte za klobouk!
- Měli bysme hodit kostrou, za chvíli letím na jednání!
- Díky za pokec, já kdyžtak brnknu.
- Tak zas někdy. Nashle!

Příloha 3

<i>vesele</i>	<i>povzbudivě</i>	<i>ironicky</i>	<i>tiše</i>	<i>hlasitě</i>
<i>pomalou</i>	<i>rychle</i>	<i>smutně</i>	<i>nesrozumitelně</i>	<i>zřetelně</i>
<i>závistivě</i>	<i>rozzlobeně</i>	<i>jistě</i>	<i>tázavě</i>	<i>tajemně</i>

ŘEČ NĚMÝCH

Požádej o rozměnění bankovky na drobné mince na metro.

Zeptej se, kde se nachází toaleta.

Zjistí, kolik je právě hodin.

Požádej dotyčného, zda by sis od něho mohl zatelefonovat.

Požádej o lék proti alergii.

Požádej o papírový kapesníček.

Při obědě požádej o sůl.

Sděl dotyčnému, že ti není dobře.

Sděl dotyčnému, že potřebuješ nabít svůj notebook.

Omluv se, že bohužel nemáš čas.

Pochval dotyčnému nový sestřih.

Požádej o sklenici vody.

Požádej o chvilku strpení.

Zjistí, kde se nachází pošta.

Zeptej se, za jak dlouho odjíždí vlak.

Pozvi dotyčného na kávu.